

# JAKTEN PÅ KONGEEIKA

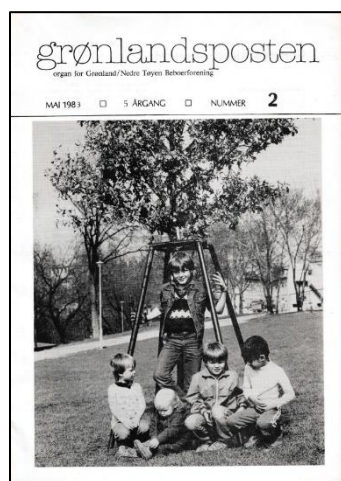
- OG EN MANN VED NAVN HARALD BARDAHL

*Tekst: Karin Arnesen, styremedlem i Slegt og Data Oslo/Akershus og nestleder i Enerhaugen, Grønland og Tøyen historielag, mai 2023.*



*Kongeeika i vinterdrakt. Ved Elgsletta/Elgparken mellom Nybrua og Hausmanns bru.*

Noen ganger snubler man over historier som er som små eventyrfortellinger, noen gode og noen litt såre og triste. Driver du med slektsforskning er det ikke bare din egen familie du «strever» med. Og engasjerer du deg i et historielag dukker det alltid opp mennesker som du gjerne vil vite mer om. Men denne gangen handlet det først og fremst om et eiketre, ja den ble faktisk kalt Kongeeika. Så la oss begynne på historien.:



I Grønlandsleiret bodde det en gang en litt spesiell mann. Han var tilsynelatende en stille og beskjeden kar som ikke gjorde så mye av seg, men han hadde noen hjertesaker og noen av disse ble også knyttet til det området hvor han bodde. Han hadde fått et kongelig fornavn, Harald, og bodde i Grønlandsleiret 25 fra rundt 1950 til han gikk bort i 1984.

Denne Harald skulle vise seg å sette ett varig spor etter seg i området. Hva skjedde? Vel det ville trolig forblitt en glemt sak om ikke vi i historielaget<sup>1</sup> en vinterdag i 2020 ble kontaktet av en dame på Vålerenga som skulle flytte. Hun fant en liten bunke gamle utgaver av Grønlandsposten.<sup>2</sup> Ville vi ha dem? Vi var nystartede og sultne på alt av stoff. I nr. 2 fra 1983 fant jeg en artikkel om at det skulle være

<sup>1</sup> Enerhaugen, Grønland og Tøyen historielag.

<sup>2</sup> En gratisavis som ble utgitt av Grønlands beboerforening i forbindelse med at Oslo Byfornyelse fra 1978 og utover i 1980-årene gjennomførte en oppgradering av eldre bebyggelse.

plantet en eik de kalte Kongeeika i et område ved Hausmanns bru. Ingen av oss hadde hørt eller sett noe om dette. Intens googling og søk på nettsidene til Nasjonalbiblioteket etter mannen ga ikke noe resultat. Det skulle vise seg at Grønlandsposten hadde brukt feil etternavn. Men når man ingen ting finner på nettet oppsøker man simpelthen stedet som vi fant ut måtte være i nærheten av Elgsletta eller Elgparken som den også kalles. Og der fant jeg den, godt synlig om du rusler gangveien sydover langs Akerselva. Vakker og frodig sto eiketreet der alene 40 år senere, men uten noen henvisning til



*Planting av Kongeeika. 19. april 1983 på Elgsletta. Foto: Nina Brun.*

hvorfor og hvordan det var kommet dit.

Etter nok en intens søking oppdaget jeg at riktig navn var Bardahl og ikke Brandahl. Tilbake til Nasjonalbiblioteket og gamle aviser klarte jeg sakte, men sikkert å rulle ut hva som hadde skjedd.

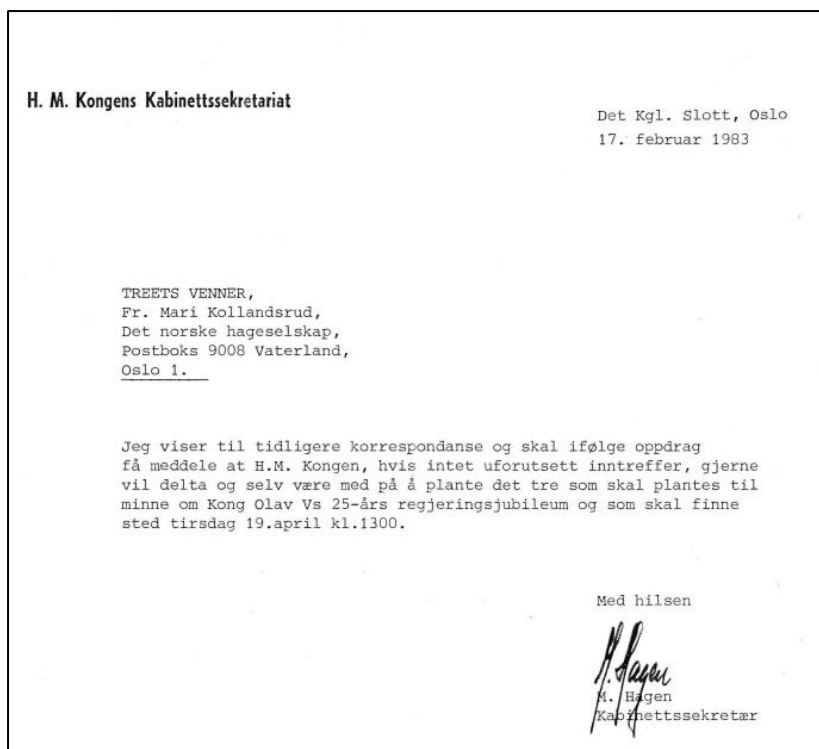
- Vi skriver tirsdag 19. april 1983 og det er en kald gråværsdag. Der sitter Harald Bardahl på en benk. Han er 79 år gammel. Sammen med han er leder Mari Kollandsrud for

foreningen «Treets Venner» og byens ordfører Albert Nordengen. Foran dem står et ungt, pent eiketree og ved siden av en solid spade. Bak dem står et helt orkester for det er Lakkegatas skoles musikkorps som stiller opp i anledning begivenheten. Og jammen er det flere dignitærer som stiller opp også. Det er presidenten i Det norske Hageselskap, stortingspresident Odvar Nordli, direktør Dagfinn Tveito i Haveselskapet og Jan Gulbrandsen i Park- og idrettsvesenet. Her skal alt gå riktig for seg. Men – det er en person som mangler og det er selveste Kong Olav. Det var for han, og i anledning av at han hadde vært regent i 25 år, at Harald Bardahl hadde satt det hele i gang. Kongen hadde velvillig sagt han ville komme om ikke noe uforutsett skulle skje, men så ble det altså dårlig vær og han måtte melde avbud i siste liten på grunn av forkjølelse. Helsen var vel ikke den beste og han begynte å dra på årene. Han ville fylle 80 år i juli. I stedet ble det Albert Nordengen som stilte opp og reddet dagen. Han skal forresten ha blitt omtalt som «Kongen av Oslo» under sin tid som ordfører, men det var jo likevel en mager trøst. Musikk-korpset og ungene fra Lakkegata skole var nok skuffet og det samme vil jeg tro at Harald Bardahl ble. Ett år senere forlater han stille denne verden.

Hvorfor kom det aldri opp en plakett eller et skilt for å markere gaven og begivenheten? Det får vi vel neppe noen forklaring på, men derfor vil vi i historielaget forsøke å gjøre noe med dette. Det ville vært ekstra stas om vi kunne ha fått på plass et skilt og laget en liten markering på dagen 40 år etter, men den anledningen har gått fra oss. Med kommune og etater tar det tid, - lang tid. Men



*Fra v. Mari Kollandsrud, Harald Bardahl og ordfører Alfred Nordengen. Foto: M. Kollandsrud*



*Svarbrev fra slottet som bekrefter at kongen vil foreta treplantingen.*

prosessen er i gang og vi håper og tror at et skilt vil kunne være på plass en gang senere i år.

Under tiden tok jeg kontakt med foreningen Treets Venner som i dag er tilsluttet Det norske hageselskap. Styreleder Eirik Wærner var imøtekommende og sjekket i årsmeldingen fra 1983 og der sto saken omtalt. Han sendte kopi til daværende styreleder Mari Kollandsrud. Hun nærmer seg 90 år, men kastet seg rundt og oppsøkte arkivene for Treets venner og fant bl.a. deler av korrespondansen med slottet fra den gang. Hun husket godt denne saken og fant også et

herlig bilde hvor hun og Albert Nordengen står med Harald Bardahl mellom seg. Hun sier «det kom masse folk, barnehage, gamle kjørt i rullestol .... Og som jeg husker det fikk vi først beskjed om at kongen ikke kom mens vi var på plass. Fikk litt panikk og måtte finne på å kalle Nordengen for kongen av Oslo.» Treets Venner fikk henvendelsen fra Harald Bardahl i november 1982 og at han ville gi kr. 1 000,- i tilskudd. Berørte etater ble kontaktet og alle var positive. Tre måneder senere ble de igjen kontaktet av Harald Bardahl som kanskje kunne tenke seg å plante enda et tre, denne gang for å hedre moder Theresa. Men Mari Kollandsrud fikk overbevist han om at det holdet med Kongeika for Konge Olav. Politiet blir kontaktet, Lakkegata skoles musikkorps stilte opp og hun ordnet slik at barna ved skolene i nærheten fikk fri under planteseremonien. Treets skulle plantes på «grøntstripen mellom Lakkegata og Akerselven». Området går i dag under navnet Elgsletta og Elgparken. Jeg har også forsøkt finne ut hva slags eiketre som er plantet, men her trenger jeg eksperthjelp til å avklare det.

Skulle det imidlertid bli en markering ved plakett-oppsetting senere i år vil Treets venner gjerne stille opp og likedan nåværende Lakkegaten skolekorps.

Men hvem var denne gamle mannen som klarte å være pådriver for en slik begivenhet? Han virker jo tilsynelatende som en helt vanlig og ganske beskjeden mann, men som med de fleste mennesker hadde nok også han mange sider. Her forsøker vi å gi han en liten biografi og starter med begynnelsen.:

Han ble født i Trondheim, Singsaker, 1. mai 1904. Moren var fra Kristiania og faren var fra Steinkjær og typograf. Han var altså fagarbeider og det var ingen dårlig jobb på den tiden. Siden bor de på Lademoen og i Strinda, men rundt 1925 må Harald ha flyttet. Det ble søkt i lokale folketellinger og adressebøker uten resultat.

### Takk

Jeg vil herved sende min hjerteligste takk til samtlige som har vært så vennlig å hjelpe meg med anskaffelsen av vogn, kunstige føtter m. v.

En spesiell takk til hr. kommandant J. B. Basilier, Vardøyhus festning, Vardø.

Vardø 24. juni 1938.

**Harald Bardahl.**

### Lå ute i 5 døgn og forfros begge ben.

En sørgelig tildragelse på Vardø.

**Hvem er Harald Bardal fra Hammerfest?**

Igår em. kom en mann op på Vardø sykehus. Han falt om ute i gangen og det viste seg at begge ben var helt forfrosset, skr. «Finmarken».

Vi talte i formiddag med sykehuslægen som meddeler at det ser lide ut for mannen, sannsynligheten taler for at benene må amputeres da de er så ødelagt av kulde.

Ved henvendelse til politimesteren får vi endel opplysninger om angjeldende mann som avdekker en tragedie der heldigvis er en av de sjeldne.

Mannen bodde først på Sjømannshjemmet her og forsøkte med litt flskeløretning. Han kalte seg da Einar Olsen, men senere har han oppgitt å hete **Harald Bardal** fra Hammerfest. I Hammerfest kjenner man ikke mannen.

Det gikk imidlertid dårlig med loretningen og han måtte flytte fra Sjømannshjemmet for gjeld.

Politimesteren har for noen dager siden sendt mannen et brev med anmodning om en konferanse, men brevet fandt ikke frem.

Man har nu bragt på det rene at Bardal har lagt ute på en kal i 5 døgn. Han har tatt av seg fotteier og gått å vasset barlotet i sneen slik at benene frøs.

Politimesterens inntrykk er at mannen må være endel sinnsforvirret, han oppgir bl. a. å være født i 1904, men ser ut til mest å være 36 år. Likeså er han henfallt til religiøse grublerier. Han har ikke henvendt sig til nogen om hjelp og såvidt man kan skjønne kan ingen legges noget til last for denne sørgelige tildragelse.

Men så finner jeg en liten notis i Vardø Tidende i 28/6 1938 hvor han takker for all hjelp «i anskaffelse av vogn, kunstige føtter m.v. .... En spesiell takk til hr. kommandant J. B. Basilier, Vardøyhus festning, Vardø.». Det kan tyde på at han har vært utsatt for en ulykke og jeg må innrømme at min nysgjerrighet ble virkelig vakt.

Kunne han ha vært tilknyttet det militære eller arbeidet for noen på festningen? Det ble søkt i militære ruller, kontakt med Statsarkivet i Tromsø som oppbevarer arkiver etter Vardøyhus Festning. Jeg ringte med Vardøyhus og fikk en person til å lete i et arkiv de ikke hadde sjekket på lenge, men fant ingen ting. Jeg tok kontakt med Forsvarsmuseets bibliotek i Oslo som hadde flere tips uten at de førte frem.

Men i dag har vi jo sosiale media så jeg la ut en etterlysning på noen lokale Facebook-sider i Finnmark og plutselig fikk jeg napp. Det fantes enda en avisartikkel som jeg hadde oversett. Det gjaldt «En sørgelig tildragelse på Vardø» i desember 1931. I Finnmarken 16/12 1931 står det at en mann har havnet på sykehus etter å ha forfrosset begge ben fordi han har gått ute i flere døgn. Han kaller seg Harald Bardal og sier han er fra Hammerfest, men der er det ingen som kjenner han. Politimesterens inntrykk er at «mannen må være en del sinnsforvirret».

Og dette må jo være den samme Harald Bardahl som hadde rykket inn en takkenotis i avisene Vardø Tidende og Finnmarken i 1938. Det er ikke urimelig å tro at han har oppholdt seg enten i Vardø og/eller i Hammerfest i denne perioden, meg finner han ikke.

Men hva skjer etter den tid, bl.a. under krigen, og frem til jeg finner han igjen i kommunale folketellinger i Oslo fra 1951 hvor han bor i Fayers gate 7 i 1. etasje som losjerende. Jeg forsøkte å følge familien hans og fant bl.a. en dødsannonse. En søster, Inger, dør 20 år gammel i 1919 på det norske hospital i Minneapolis, USA. Da er både foreldre og hennes 4 brødre i live. Året etter står det i den nasjonale 1920-folketellingen at Harald Bardahl, 16 år, bor med sine foreldre. På skjema står det arbeidsløs, men dette er strøket over og i stedet er tilføyet at han er kjører for en vognmann Nervik.

Hans bror, Ole Bardahl, emigrerte til USA i 1938 og etablerer det som i dag heter Bardahl Industry med spesialisering innen smøringsoljeprodukter og teknikker av ulike typer for industrien. Når jeg sjekket i diverse USA-kilder er det klart at Ole Bardahl gjorde det svært godt og firmaet eksisterer den dag i dag. På midten av 1950-tallet har firmaet også en representant i Oslo, men jeg kan ikke finne at Harald Bardahl var engasjert i dette.

Han flyttet trolig til Oslo rundt 1950 (det står han flyttet inn i Fayers gate 7 den 30. oktober 1950) og blir montør først hos Aanonsen fabrikker og et par år deretter hos Elektrisk Bureau hvor det ser til at han arbeidet til han gikk av med pensjon som spesialarbeider.

Hans far Ole Bardahl dør i 1957, 84 år gammel, og i dødsannonseren er alle 4 brødrene nevnt. Ole i USA, Harald i Oslo og siden annonsen står i Adressaavisa er det mest trolig at brødrene Johannes og Einar bor i Trøndelag-området. Omtrent samtidig ser det ut for at Harald Bardahl flytter inn i Grønlandsleiret 25, 7 etasje. Mon tro om det kan være et resultat av at han arvet penger?



*Grønlandsleiret 25 blir gjerne kalt Holtangården. Det er et flott funksjonsbygg oppført i 1932 og arkitekten het Kristofer Lange. I dag står gården på Byantikvarens gule liste. Det var 7 etasjer, hvilket ble vel ansett for å være et høyhus den gangen. På hjørnet lå en Shell-bensinstasjon og under fantes et parkeringshus med dreieskive, trolig et av Oslos første, større garasjeanlegg. I andre etasje hadde Norsk Glødelampefabrikk Norma AS (senere Luma) fabrikk og kontorer før de flyttet til Ensjø i 1956. Foto: Ca 1945-50. Ukjent. Oslo Museum.*

Uansett, det er etter denne tiden at det er mulig å finne mange spor **etter** ham i avisene og på nettsidene til Nasjonalbiblioteket. Han må ha vært opptatt av natur generelt og trær spesielt. Det kulminerer med en Kongelund til arboretet på Ringve i Trøndelag og kongeeika ved Akerselva i Oslo. Her er diverse klipp fra aviser og tidsskrifter.:

Østlandsposten 27/5 1968: «I 1968 ble Oslofjordens Friluftsråd overrakt en stor blomstervase i sølv, satt opp av Harald Bardahl til den institusjon som i tidsrommet 1964-66 utførte det beste arbeidet og gjorde den største innsatsen innen naturvernet. – Overrekkelsen ble foretatt av direktør i Statens Friluftsråd, Gunnar D. Germeten.»

Aftenposten skriver 27/5 1968 at «Harald Bardahl har opprettet en æresgave og at første pris er tildelt Oslofjordens Friluftsråd. Han var selv til stede og prisen er opprettet til minne om Bardahls foreldre, som lærte ham å ta vare på naturen. Dette er jo en solskinnshistorie sa direktør Germeten. Da Administrasjonen for friluftsliv og naturvern ble opprettet 1. mars 1965 sto der en sølvvase fra Harald Bardahl på min skrivepult. Han ønsket at en person, en organisasjon, et presseorgan eller forlag som hadde gjort seg særlig fortjent til det, skulle få vassen. Bardahl har ikke vært knyttet til noen friluftsansjon, og jeg tror man kan si at han i beste forstand er en representant for allmenheten.»

Adresseavisen 25/6 1971: «Videnskabselskabet i Trondheim har mottatt kr 3 000,- fra Harald Bardahl, Oslo, via Det norske skogselskap. Pengene skal brukes til det arboretum som skal anlegges på Ringve gård, og det er en forutsetning fra giveren at beløpet og plantingen brukes til innkjøp av planter og planting. Gaven skal være til minne om Naturvernåret.»

Adresseavisen 8/10 1974: «Harald Bardahl, Oslo, som tidligere har gitt kr 3 000,- til tresamlingen (arboretet) på Ringve, har nå gitt professor Olav Gjærevoll beskjed om at han vil skjenke arboretet ytterligere kr 7 000,-.» (Det plantes 130 japanske trær).

På starten av 1980-tallet engasjerer han seg i Argus-lotteriet<sup>3</sup>. Han skjenker i flere år «8 stk. 1-kilos esker Kong Olav konfekt».

I 1982/83 kommer så initiativet til å reise kongeeika for å hedre Kong Olav i anledning hans 25 år som konge.



Over fagerrogn i vårblostring (mai 2019) og til høyre i høstskrud med frukter (september 2017), begge på Kongehaugen i Ringve botaniske hage. Foto: Vibeke Vange, NTNU Vitenskapsmuseet.

I årsmeldingen for 1984 for NTNU/Ringve botaniske hage fortelles det om ytterligere donasjoner til arboretet. I heftet Årsmeldinger 1987-1992 for Botanisk avdeling ved Ringve botaniske hage står det for 1988: «Kongelunden: 1982 fikk Ringve botaniske hage en pengegave på kr 4.000 fra Harald Bardahl med ønske om at det skulle plantes en "Kongelund" på Ringve. I 1983 ble det skaffet tilveie frø av *Sorbus meinichii* (fagerrogn) fra Leka og fra Bergens botaniske hage, av et eksemplar opprinnelig hentet på Bømlø. Våren 1988 ble den gamle låvebrua på Ringve omformet til "Kongehaug" og ca. 70 trær av fagerrogn utplantet.». Kongelunden eksisterer den dag i dag, fagerrognen er blitt kjempestor og Harald Bardahl har fått en plakett satt opp etter seg som takk.

Den 12. desember 1984 dør Harald Bardahl i Oslo. Han gravlegges på Tilfredshet kirkegård i Trondheim i samme grav som sin bror Johannes og mor Marie Bardahl. Graven er i dag slettet.



Til slutt sitter jeg igjen med en underlig følelse. Er dette den virkelige historien om Harald Bardahl? Mistet han virkelig begge føttene? Hvorfor var han så opptatt av Kong Olav? Hvorfor denne gavmildheten? Og hvem var Margrete? Jeg har nok funnet langt fra alle svarene, men som det alltid er med slektsforskning så dukker det stadig opp nye detaljer - heldigvis.

Det håper jeg det gjør i denne saken også.

Oslo, mai 2023, Karin Arnesen

<sup>3</sup> Argusinnsamlingen var en årlig juleinnsamling (1916–1986) til trengende som ikke mottok annen støtte («pauvres honteux»), drevet av Aftenposten. Midlene ble skaffet til veie blant annet ved et lotteri, Arguslotteriet.

## Kilder:

Store norske leksikon. Wikipedia. Nasjonalbiblioteket. Facebook.

Grønlandsposten nr 2, mai 1983.

Treets Venner/Det norske hageselskap.

NTNU Vitenskapsmuseet.

Årsmelding 1984: Museet, Botanisk avdeling og Ringve botaniske hage.

Årsmeldinger 1987-1992 for Botanisk avdeling med Ringve botaniske hage.

Planter i Trondheim gjennom tusen år, Eli Fremstad: s 39 og 41

Vardøhus festning/Varanger museum.

Aviser, tidsskrifter, adressebøker og diverse folketellinger.